

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ผันผวน ซับซ้อนและคาดการณ์ผลกระทบได้ยาก แม้ว่าในภาพรวมสังคมไทยมีภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้น และมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งแตกต่างกันไปทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน และสังคม แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประเทศต้องเผชิญกับความเสี่ยงในหลายมิติ โดยเฉพาะความเสี่ยงจากการบริหารภาครัฐที่อ่อนแอ โครงสร้างเศรษฐกิจที่ไม่สามารถรองรับการเติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งความเสี่ยงจากความเสื่อมถอยของค่านิยมที่ฝังรากลึกในสังคมไทย ความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความเสี่ยงด้านความมั่นคงของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, หน้า ฉ) ซึ่งจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและปัจจัยเสี่ยงในอนาคตที่คาดว่าจะเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาคน การยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต บนหลักการพื้นฐานสำคัญที่คนไทยต้องมีความรู้ ใฝ่เรียนรู้ ตัดสินใจด้วยความระมัดระวัง มีสำนึกในศีลธรรมและจริยธรรม ดำเนินชีวิตด้วยความเพียร อดทน มีสติใช้ปัญญา จะนำไปสู่ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง สามารถดำเนินชีวิตอย่างสมดุลทุกด้าน จึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้คนและสังคมไทย ในประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) คนไทยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในเรื่องการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 2) คนไทยตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย สร้างจิตสำนึกที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์อยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน บนความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นฐานในการก้าวไปสู่สังคมที่มีความใส่ใจและแบ่งปันต่อผู้อื่น ตลอดจนนำไปสู่การสร้างและพัฒนานวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมต่อกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศในอนาคต 3) สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็ง ทำหน้าที่และบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และชุมชน ให้เป็นสถาบันหลักในการพัฒนาความรู้ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, หน้า 43)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีการผลักดันให้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ เพื่อปรับการศึกษาให้สนองรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลกสู่ยุคโลกาภิวัตน์หรือโลกไร้พรมแดน แต่ปรากฏการณ์หลายอย่างและหลายครั้งที่แสดงออกให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนไม่มีอะไรที่มั่นใจได้ว่าดีสมตามที่ปรารถนา ข้อมูลที่มาจากการประเมินทั้งภายในและภายนอกประเทศชี้ให้เห็นแต่ภาพที่มีแนวโน้มในทางลบมากกว่าทางบวก หนึ่งในปัญหานั้นได้กล่าวถึงหลักสูตรที่ทุกฝ่ายควรตระหนักคือความต่อเนื่องในการพัฒนาการเรียนการสอนโดยให้เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงของโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, หน้า 72 - 78) หลักสูตรการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดคุณภาพของคนในชาติ โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดจุดหมายให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถในการสื่อสารการคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี มีทักษะชีวิต มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 3)

หลักการสำคัญประการหนึ่งของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นั้น ระบุว่า เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น หากการศึกษาทำให้เยาวชนละทิ้งท้องถิ่นไม่เข้าใจและรู้จักท้องถิ่นของคน ในที่สุดความเป็นชาติก็อาจล่มสลายได้ ความเป็นท้องถิ่นชุมชนของไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีความอุดมสมบูรณ์ทุกภูมิภาคก็ว่าได้ หากการจัดการศึกษาจัดให้ทุกคนรักหวงแหน ทรัพยากรในท้องถิ่น รู้จักอนุรักษ์ และพัฒนาที่จะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าได้ ปัจจุบันนี้กระแสโลกกำลังให้ความสำคัญกับความเป็นชุมชนท้องถิ่น สารการเรียนรู้ท้องถิ่น จะเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องปลูกฝังพัฒนาให้เยาวชนเกิดสำนึกรักท้องถิ่น รักบ้านเกิด รักภูมิภาคของตน และรักประเทศของตนในที่สุด ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความเป็นชุมชนและท้องถิ่น (ประกอบ มณีโรจน์, 2554, หน้า 6-7)

การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นนั้น ส่วนสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่นคือ ความเป็นท้องถิ่น การตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำแผนการสอนและสื่อการเรียนที่ปรับจากหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรส่วนกลางให้ตรงกับสภาพท้องถิ่นย่อมถือได้ว่าเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งนี้โดยจะต้องคำนึงถึงแนวจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนให้นักเรียนได้คิด ได้ปฏิบัติจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย บูรณาการเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อชีวิตและสังคม รวมทั้งการจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลด้วยวิธีหลากหลาย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาและการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในระดับโรงเรียนเป็นหัวใจของการพัฒนาการศึกษา ซึ่งครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรับผิดชอบมีบทบาทสำคัญ และมีความจำเป็นต่อนำกระบวนการวิจัยเข้ามาใช้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 121)

ดังนั้นการปลูกฝังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น มีความรักความภาคภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอนและท้องถิ่นของตน ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ด้วยการฝึกกระบวนการคิดผ่านการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น ประวัติ ประเพณี อาชีพและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เนื่องจากท้องถิ่นจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ และเป็นที่ยอมรับของความรู้อันหลากหลาย ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์, และดารณี คำวังนัง, 2549, หน้า 40) การจัดการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าว จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนานและมีความสนใจต่อการเรียนรู้ ไม่เกิดความเบื่อหน่าย เกิดการเรียนรู้จากการได้คิดเอง ปฏิบัติเองและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้นอกจากนี้ยังได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาของชุมชน พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (คำริ บุญชู, 2548, หน้า 28) ครูผู้สอนควรเชื่อมโยงเรื่องราวใกล้ตัวของผู้เรียน ได้แก่ เรื่องท้องถิ่นของเรา เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ คำนึงถึงบริบทแวดล้อมที่สัมพันธ์กับความเป็นจริง สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันได้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย กระตุ้นให้เกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน และยังช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของผู้เรียนได้อีกด้วย (ทศนา เขมมณี, 2551, หน้า 134)

จากความสำเร็จและความจำเป็นที่ควรมีการจัดทำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น มีความรัก ความภาคภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอนและท้องถิ่นของตนนั้น ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ คำนึงถึงบริบทแวดล้อมที่สัมพันธ์กับความเป็นจริง สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันได้ และเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันจากการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคไร้พรมแดน ให้ผู้เรียนได้มีความตระหนักและรักษาประเพณี วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนให้อยู่คู่ยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ให้สถานศึกษาได้จัดรายวิชา หรือ กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น ให้สถานศึกษาจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม สำหรับชั้นมัธยมปีที่ 1-3 เป็นเวลาปีละไม่เกิน 240 ชั่วโมง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 18) ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลที่สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้ศึกษา

ซึ่งจังหวัดอุทัยธานี เป็นจังหวัดที่มีประวัติความรุ่งเรืองมายาวนานมีอารยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าแก่ มีหลักฐานทางโบราณคดีหลายแห่ง เช่น แหล่งโบราณคดีเชิงเขานาคซึ่งเคยเป็นแหล่งอาศัยของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ยุคโลหะซึ่งมีการขุดค้นพบสิ่งของเครื่องใช้มากมาย แหล่งโบราณคดีบ้านหลุมเข้า แหล่งโบราณคดีเชิงเขาชัยฟ้าผ้า แหล่งโบราณคดีเทือกเขาปลาร้า นอกจากนี้อุทัยธานียังได้ขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองอู่ข้าวอู่น้ำ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามมากมาย มีประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สืบทอดมายาวนานและที่สำคัญโดดเด่นอีก

ประการหนึ่งคือเป็นพื้นที่มีผืนป่ากว้างใหญ่และอุดมการณ์ จนได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลกที่มีชื่อเสียงคือผืนป่าห้วยขาแข้ง อุทยานนี้จึงเป็นเมืองที่ผู้คนที่ได้มาเยือนแล้วไม่อยากจะลืม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุทัย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี ขึ้นเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่นตน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความรัก ความผูกพันหวงแหนมรดกอันล้ำค่า ตลอดจนเกิดความภาคภูมิใจต่อท้องถิ่นของตนอย่างแท้จริง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของจังหวัดอุทัยธานี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรเรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี
4. เพื่อประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร เรื่องถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รู้จักวิเคราะห์เหตุการณ์ เรื่องราวที่ตนสนใจเห็นคุณค่าทำให้เกิดความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนในท้องถิ่นของตนและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ให้เหมาะสมในการดำเนินชีวิตต่อไป
2. ได้หลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุทัย เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
3. เป็นแนวทางและแบบอย่างในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของท้องถิ่น อนุรักษ์สภาพแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น
4. เป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
5. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาในด้านอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนการุ้งวิทยาคม โรงเรียนทองหลางวิทยาคม โรงเรียนบ้านไร่วิทยา โรงเรียนวังหินวิทยาคม และโรงเรียนหนองจอกประชานุสรณ์ มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รวมทั้งสิ้น จำนวน 502 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 ในกลุ่มโรงเรียนมัธยม อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างมาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multistage random sampling) คือ ขั้นตอนที่ 1 สุ่มโรงเรียนได้โรงเรียนวังหินวิทยาคม ขั้นตอนที่ 2 สุ่มห้องเรียนได้นักเรียน 1 ห้อง จำนวน 35 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุทัย

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุทัย

2.2.2 เจตคติต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น

2.2.3 ความพึงพอใจต่อการเรียนหลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุทัย

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

ความรู้ เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุทัย เป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี โดยอิงตามมาตรฐานสาระการเรียนรู้ ได้แก่

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมืองดี วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ได้แก่ การเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ได้แก่ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ได้แก่ เวลาและช่วงสมัยทางประวัติศาสตร์ เหตุการณ์สำคัญ พัฒนาการของมนุษย์ ความเป็นมาของชาติไทย บุคคลสำคัญ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ได้แก่ กายภาพของโลก เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ สารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในระบบธรรมชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดยผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยสาระสำคัญเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ของเมืองอุไทย ดังนี้

1. ประวัติและความเป็นมาของเมืองอุไทย
2. สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของเมืองอุไทย
3. โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่สำคัญของเมืองอุไทย
4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะพื้นบ้าน และวัฒนธรรมของเมืองอุไทย
5. สถานที่ท่องเที่ยวของอุไทย
6. แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเมืองอุไทย

4. ระยะเวลาในการทดลอง

ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 20 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่เป็นสาระเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยมีขั้นตอนกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร และ 4) การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย หมายถึง มวลประสบการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาของเมืองอุไทย มีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) โครงสร้าง 4) ขอบข่ายเนื้อหา 5) เวลาเรียน 6) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 7) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ 8) การวัดและประเมินผล และ 9) แผนการจัดการเรียนรู้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในด้านความรู้ ความเข้าใจที่เกิดจากการเรียนรู้ ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ประสบการณ์เรียนรู้ ทั้งด้านความรู้ที่เป็นทักษะรวมทั้งคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประเมินได้จากแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

เจตคติต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกด้านความรู้สึก ความคิดเห็น ความรู้สึกทางอารมณ์ ในลักษณะพึงพอใจ ชื่นชม ยินดี สนใจ เห็นคุณค่า เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น ซึ่งสามารถวัดได้จากการตอบแบบสอบถามเจตคติต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ความพึงพอใจต่อการเรียนหลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียน พอใจหรือไม่พอใจก็ได้ ซึ่งวัดได้จากแบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อการได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนจนบรรลุผล หรือเป้าหมายในการเรียนรู้ ตามหลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย ประเมินได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนหลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนวังหินวิทยาคม อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

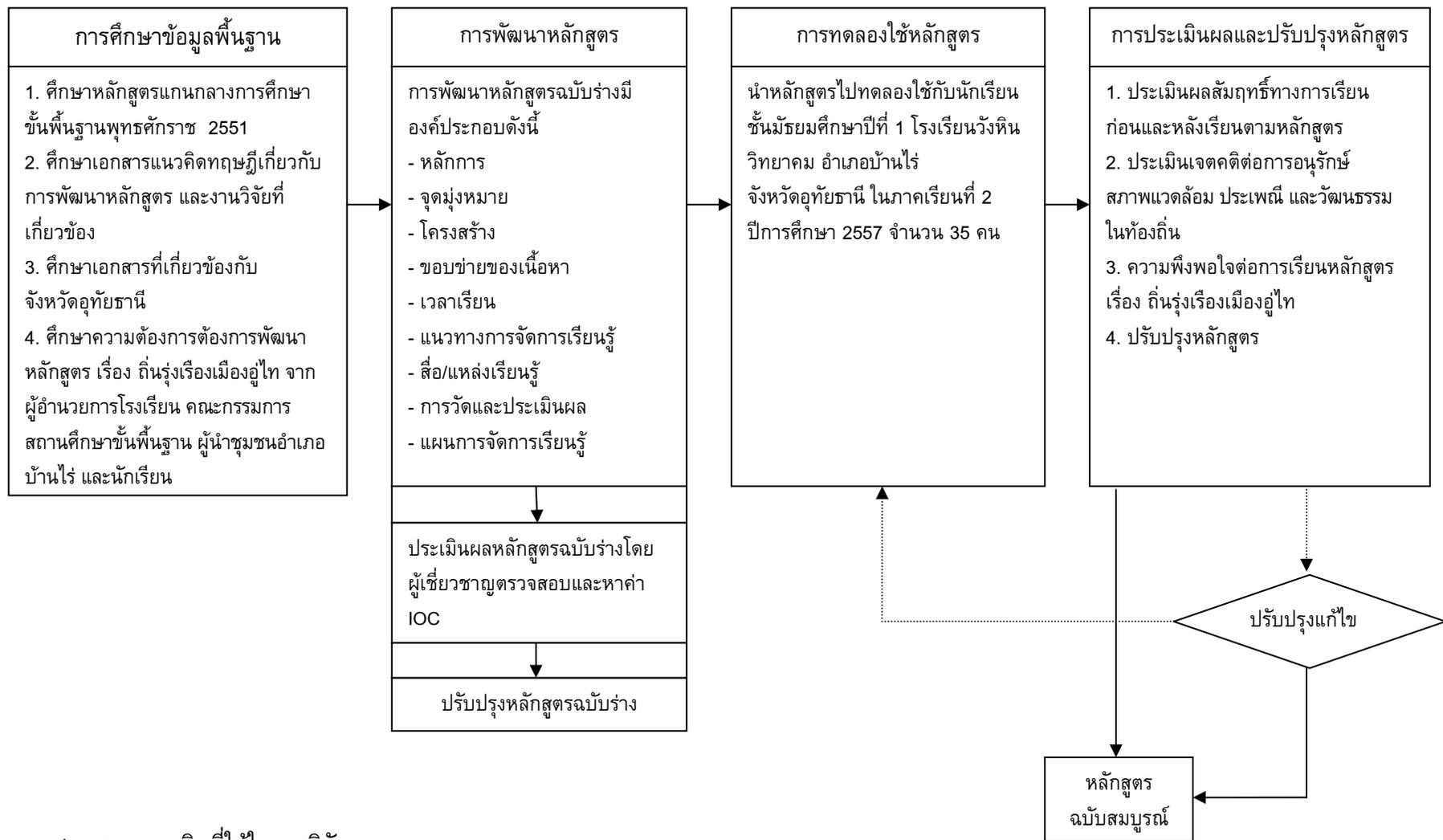
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้สำรวจแนวคิดและงานวิจัยต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางเพื่อศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรพบว่า มีนักการศึกษาเสนอแนวคิดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรดังที่ไทเลอร์ (Tyler, 1950, p.1) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้ 1) มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนจะต้องให้เด็กได้รับ 2) มีประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไรบ้าง ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้ 3) จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร 4) เราจะทราบได้อย่างไรว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับทาบ (Taba, 1962, pp. 10-11) กล่าวถึงขั้นตอนกระบวนการสร้างหรือการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอนดังนี้ 1) สำรวจปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่างๆ ของสังคม 2) กำหนดจุดประสงค์ของการศึกษา 3) คัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำเสนอ 4) จัดลำดับเนื้อหาสาระ 5) คัดเลือกประสบการณ์ความรู้ 6) จัดระเบียบจัดลำดับขั้นตอนและแก้ไขปรับปรุงประสบการณ์เรียนรู้ 7) กำหนดวิธีการประเมินผลและแนวทางปฏิบัติซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2544, หน้า 11) กล่าวว่า การปรับปรุงหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการได้ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ 1) ศึกษา สำรวจปัญหา สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง 2) ศึกษา วิเคราะห์วิจัยหลักสูตร และสภาพการใช้หลักสูตร 3) ศึกษาแนวคิดรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตร และกำหนดรูปแบบหลักสูตร 4) ยกร่าง หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง แนวคิดดำเนินการตลอดจนหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร 5) กำหนดจุดประสงค์และรายละเอียดของกลุ่มวิชาและรายวิชา 6) กำหนดระเบียบว่าด้วยการวัดประเมินผล 7) จัดทำเอกสารใช้หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 8) ทดลองและประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้ ปรับปรุงแก้ไขจากผลการทดลอง 9) ประกาศใช้หลักสูตรทั่วประเทศ 10) ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร และสอดคล้องกับปราโมทย์ จันท์เรือง (2548, หน้า 53) ได้อธิบายถึงวัฏจักรของกระบวนการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นกรร่างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ หรือการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร คือ ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และปรัชญาการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและทฤษฎีการเรียนรู้ ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรม

และข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติของเนื้อหาวิชา ชั้นที่ 2 การกำหนดจุดหมายของหลักสูตร หลังจากได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล และได้ทราบสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ ความต้องการของสังคมและผู้เรียนแล้ว เป็นขั้นของกำหนดมาตรการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อมุ่งแก้ปัญหา และสนองความต้องการที่ได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวมาแล้ว ชั้นที่ 3 การคัดเลือก เป็นการจัดเนื้อหาสาระจัดประสบการณ์เรียนรู้ เนื้อหาสาระและประสบการณ์ เป็นสิ่งสำคัญเป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะเนื้อหาสาระที่จะนำมาสอนเป็นเสมือนสื่อกลางที่จะพาผู้เรียนไปจุดหมายที่กำหนดไว้ ชั้นที่ 4 การกำหนดมาตรการการวัดและประเมินผล การประเมินผลเป็นการกำหนดมาตรการให้ทราบว่าควรจะวัดและประเมินอะไรบ้าง จึงจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของหลักสูตรในตำราที่ว่าด้วยการพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไปมักจะกล่าวถึงการวัดผลการเรียนโดยตรง เพราะการวัดผลการเรียนเป็นงานที่จะทำโดยนักวัดผล และในทางปฏิบัตินั้นการวัดประเมินผล การเรียนรู้ นั้นมักจะทำระเบียบ

จากแนวคิดข้างต้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรในลักษณะการวิจัยและการพัฒนา (Research and Development : R & D) เพื่อกำหนดกรอบแนวความคิด ในการการพัฒนาหลักสูตร เรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย สำหรับนักเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี ไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (research) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
- ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (development) การพัฒนาหลักสูตร
- ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (research) การทดลองใช้หลักสูตร
- ขั้นตอนที่ 4 พัฒนา (development) การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

ภาพ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ถิ่นรุ่งเรืองเมืองอุไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุทัยธานี ที่เรียนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน